

НЕСТАНДАРТНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Статтю присвячено особливостям використання нестандартних методів та прийомів викладання на початковому етапі вивчення японської мови. Автор аналізує ефективність засвоєння лексичного та граматичного матеріалу при використанні дидактичних ігор, театралізованих форм діяльності, різноманітного наочного приладдя і мультимедійних матеріалів.

Ключові слова: *нестандартні методи викладання, початковий етап навчання, дидактична гра, наочне приладдя*

Статья посвящена особенностям использования нестандартных методов и приёмов преподавания на начальном этапе изучения японского языка. Автор анализирует эффективность усвоения лексического и грамматического материала при использовании дидактических игр, театрализованных форм деятельности, разнообразных наглядных пособий и мультимедийных материалов.

Ключевые слова: *нестандартные методы преподавания, начальный этап обучения, дидактическая игра, наглядное пособие*

The article highlights the peculiarities of the use of unconventional teaching methods and techniques on the elementary learning level of the Japanese language. The author analyses effectiveness of lexical and grammatical material mastering on the assumption of the use of didactic games, theatrical forms of activity, various visual aids and multimedia materials.

Key words: *unconventional teaching methods, elementary learning level, didactic game, visual aids*

Розвиток міжнародного співробітництва вимагає оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування між представниками різних народів і культур. Ефективність співпраці із зарубіжними партнерами значною мірою залежить від знання культури, менталітету та рідної для партнерів мови. Останнім часом суттєво поглибилися зв'язки між Україною та країнами Азії. Однією з найбільш потужних держав Азії була й залишається Японія. Країна Сонця, що сходить, відома високими стандартами життя. Зміцнення зв'язків між Японією й Україною передбачає опанування нашими громадянами японської мови. Однією з основних проблем методики викладання японської мови виступає проблема організації її вивчення на початковому етапі. Успішність оволодіння іноземною мовою значною мірою визначається методами та формами роботи, які використовуються в навчально-виховному процесі. Таким чи-

ном, особливої актуальності набуває питання аналізу методів викладання японської мови на початковому етапі навчання.

Дослідженнями з методики викладання японської мови на початковому етапі займалися В. Алпатов, І. Головнін, Н. Конрад, Л. Нечаєва, О. Кадота, Н. Наганума та багато вітчизняних і зарубіжних дослідників. Утім, аналіз наукової літератури показав, що проблема пошуку та використання нестандартних методів навчання японської мови на початковому етапі навчання характеризується недостатньою теоретичною та методичною розробленістю.

Мета статті – розглянути нестандартні методи та прийоми викладання на початковому етапі навчання японської мови та проаналізувати ефективність засвоєння лексичного та граматичного матеріалу при використанні даних методів і прийомів.

В японській мові існує три види письма – хірагана, катакана та ієрогліфи. На початковому етапі навчання японської мови навчають, насамперед, хірагані та катакані. В японській мові існує точний порядок написання знаків. Крім того, значна увага приділяється дотриманню кількості рис під час написання знаків, тому необхідно прищепити навички правильного написання японських знаків на початковому етапі навчання мові. Що стосується ієрогліфів, то вміння правильно визначити кількість рис у знаці необхідно для пошуку ієрогліфічного знаку в словнику, тому поверхневого знайомства з виглядом знака явно недостатньо [Кадота 1996, 105].

На наш погляд, успішності навчання написанню знаків сприяє *написання знаку в повітрі*. Вчитель записує знак на дошці, після чого повертається спиною до учнів і прописує правою рукою знак у повітрі. Після цього учні повторюють рухи за вчителем і прописують знак у повітрі. При цьому вчитель вголос рахує кількість рис: «Один, два, три», тим самим показуючи, скільки рис в написанні знака. Пізніше учні приєднуються до вчителя і також відраховують кількість рис. Таким чином вони запам'ятовують правильне написання кожного знака. Треба зазначити, що така вправа використовується на початковому етапі навчання японської писемності і недоречна для вивчення складних ієрогліфічних знаків. Після практики написання знаків у повітрі, учні записують знак у зошит. Для правильного написання та запам'ятовування японських знаків радимо використовувати аркуші з розміткою у велику клітинку, тому що кожен японський знак повинен бути вписаний у квадрат. Оскільки всі наступні заняття проводяться з опорою на складові абетки хірагану та катакану, їх вивчення, засвоєння правил довгоги, подвоєння звуків та стягнення складів потребує достатньо довгого часу. На цьому етапі вивчення японської мови є для учнів складним. Для полегшення засвоєння матеріалу та стимулювання інтересу до навчання слід починати зі знайомого учням матеріалу. Наприклад, для читання та написання можуть наводитися такі слова, як «Макдональд» або «ай-под». Як уже зазначалося, запорукою успішності вивчення іноземною мови є зацікавленість учнів у її опануванні. Наведені слова цікаві ще й тим, що вимовляються японською інакше, ніж англійською чи українською – «макудонарудо», «айподдо» [Асо 2011, 41].

Вивчення іменників можна проводити як на етапі засвоєння письмових знаків, так і при вивченні граматичного матеріалу. Хірагана та катакана – це складові абетки, знаки яких не мають варіативності при прочитанні. Це дозволяє використовувати

іменники для практики читання японською мовою. Так, в англійській мові одна буква може читатися по-різному в залежності від позиції в слові, а в японській мові знаки будуть читатися в усіх випадках однаково. Наприклад, в японській мові *あ*(a) < (ку) *ア* (тэ) *モ* (мо) тощо. Натомість, в англійській мові *car* [a:], *man* [e], *lake* [ei] тощо.

На початковому етапі можна знайомити учнів із простими висловлюваннями, взятими з повсякденного життя. До таких висловлювань відносяться привітання, вислови подяки, аудиторні вирази тощо. У західноєвропейських мовах присудок, виражений дієсловом, змінюється залежно від підмета. Зміна дієслова відбувається і в японській мові в різних граматичних конструкціях, тому на початковому етапі вивчення японської мови бажано не розглядати категорію дієслова.

В японській мові існують довгі, подвоєні звуки та стягнені склади. Під час виконання фонетичних вправ учитель помахами руки відрхоує кількість долей, звертаючи увагу на довгі та подвоєні звуки, що дозволяє виправити невірну вимову. Якщо розглянути приклад речення англійською мовою «I have a pen», то поділ на долі буде наступним: I_h-a-v-e_a_p-e-n. Учитель помахом руки вказує і на довгі, і на подвоєні звуки, звертаючи увагу на те, що це також доля. Кількість долей є однією з важливих особливостей японської мови. Наприклад: *い*て (і-тэ – 2 долі), *い*って (і-т-тэ – 3 долі) [Асо, 2011].

На початковому етапі вивчення мови доречним вважаємо використання різноманітного наочного приладдя: предмети, малюнки, фотографії, сучасні мультимедійні матеріали, що дозволять урізноманітнити заняття та підвищити ефективність засвоєння інформації. Такий підхід важливий у вивченні іменників. Водночас необхідно зауважити, що вчителю потрібно уважно ставитись до зображення на малюнку та унікати подвійного розуміння. Прикладом неправильного розуміння може бути ситуація, коли на малюнку зображено пляшку («БІН»), а учні помилково асоціюють зображення зі словом «сік» («ДЖЮУСУ»). На заняттях важливо використовувати аудіо та відео-матеріали, презентації в програмі Power Point.

В якості наочного приладдя можна використовувати різноманітні пристрої. Наприклад, під час вивчення перехідних і неперехідних дієслів можна зробити з паперу двері. Учитель «відчиняє» двері, вимовляючи дієслово «АКЕРУ». Потім він непомітно тягне двері за нитку, і двері «відчиняються» («АКУ»). Такий прийом допоможе зробити засвоєння матеріалу більш цікавим та зрозумілим. Можна використовувати й двері в аудиторії – вчитель «відчиняє» двері, «АКЕРУ», потім непомітно штовхає ногою. Як наслідок, двері «відчиняються» («АКУ»). При вивченні граматичної конструкції «я думаю, що...» вчитель використовує коробку з невеликим отвором для руки, в яку складають предмети. Учні опускають руку в коробку та називають предмет, використовуючи конструкцію «я думаю, що це...». Цікаво використовувати предмети, які складно визначити на дотик [Асо, 2011].

Крім того, з метою актуалізації знань на тему «частка «НО» в присвійній функції» можна урізноманітнити цю вправу. Учні складають в коробку невеликі предмети (олівець, ручка, лінійка тощо), а потім кожний учень витягає один із предметів і відповідає на питання вчителя «Чий це предмет?», використовуючи частку «НО» та граматичну конструкцію «я думаю, що це...». Для перевірки вивчених слів можна

використовувати гру «Пантоміма». Учитель повинен приготувати картки з вивченими словами. На занятті один з учнів повинен витягнути будь-яку картку, прочитати слово, пригадати його переклад, і, не використовуючи слів, зобразити це слово. Інші учні повинні вгадати слово та назвати його японською мовою. Учні зображують слова по черзі. На картках можна вказувати слова не тільки написані складовими абетками, але й ієрогліфами. Умовою використання ієрогліфів є знання учнями базових ієрогліфів, вивчення яких передбачено на початковому етапі. Таким чином, така гра надає можливість не тільки повторити лексику, але й ієрогліфіку. Необхідно зазначити, що дидактичні ігри викликають інтерес учнів, поживляють заняття та підвищують ефективність засвоєння матеріалу.

З метою підвищення ефективності засвоєння лексичного та граматичного матеріалу ми використовували експериментальну систему методів і прийомів на заняттях, до яких було віднесено дидактичну гру, театралізовані форми діяльності, перегляд мультимедійних презентацій та відео-матеріалів. Система пройшла апробацію на заняттях з дисципліни «Практика усного та писемного мовлення» зі студентами молодших курсів, які вивчають японську мову та літературу. Експериментальним майданчиком виступав факультет іноземних мов Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Слід відзначити, що основним принципом роботи вчителя іноземної мови, який працює згідно стандартної програми вивчення іноземної мови є запам'ятовування шаблонів-речень без спроби пояснення студентам структури побудови речень, використання стандартних вправ й одноманітних завдань, що не сприяє високій ефективності засвоєння лексичного та граматичного матеріалу. Студенти, навчання яких базувалося на використанні експериментальної системи методів, демонстрували кращий рівень засвоєння лексичного та граматичного матеріалу. Необхідно підкреслити, що наочний матеріал запам'ятовувався краще вербального.

У процесі вивчення японської мови слід враховувати той факт, що категорія дієслова є однією з найскладніших тем у граматиці японської мови. Тому, на наш погляд, під час вивчення форм дієслова найбільш продуктивним методом виступає впровадження алгоритмів зміни дієслів. Наприклад, розглянемо утворення форми дієслів першої групи.

Дієслово ききます.

Крок № 1. Визначасмо чи належить це дієслово до першої групи?

↓

Так

↓

Крок № 2. Відкидаємо закінчення ます

かきます → かき

↓

Крок № 3. Звертаємо увагу на останню мору основи.

Мора き.

↓

き заміняється на い.

き → い

Крок № 4. Додаємо до основи て

↓

かい+て → かいいて

Таким чином, розробляючи та використовуючи на занятті прості та чіткі алгоритми, можна полегшити процес вивчення достатньо складних форм японського дієслова.

Для вивчення і розуміння граматичного матеріалу доречно використовувати пісні. Учням роздається матеріал зі словами пісні, але з пропусками, в які учні вписують відсутні слова під час прослуховування пісні [Пассов 1977, 92]. Окрім навчання в аудиторії дуже важливо змінювати атмосферу. Наприклад, при вивченні граматичного матеріалу на тему «Місцезнаходження» можна організувати екскурсію університетом і в формі питання-відповідь запам'ятати лексику та граматичні конструкції, які використовуються для позначення місцезнаходження.

Таким чином, на початковому етапі вивчення японської мови заняття не повинні зводитися лише до роботи з підручником і зошитом. Важливо прищепити учням навичку спілкування, використовуючи вивчений лексичний і граматичний матеріал. Утім перераховані методи і прийоми викладання не є єдино можливими. У перспективі планується удосконалити існуючі та розробити нові методи та прийоми нестандартного викладання та вивчення японської мови.

1. *Kadota O.* Japanese teaching methodology / O. Kadota – Japan: Bonjinsha, 1996. – 203 p. 2. *M. Aco* Методика преподавания японского языка для начинающих: матер. 2-ой Междунар. научн.-практ. конф. «Непрерывное обучение иностранным языкам: проблемы, решения, перспективы» [Електронний ресурс] / М. Асо // Бібліотечний вісник – 2011. – Режим доступу до журналу: http://tefl.svgu.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=50:2011-11-08-19-56-11&catid=39:-2009&Itemid=55 3. *Пассов Е. И.* Основы методики обучения иностранным языкам / Ефим Израилевич Пассов – М. : Русский язык, 1977. – 216 с.